

Estratègia del Pirineu

Eixos d'actuació
i principals projectes transformadors

Abril 2023

Vista d'Esterrí d'Àneu

Presentació

El Pirineu català té una riquesa humana, econòmica, paisatgística i patrimonial excepcional i única. Unes característiques socials, territorials, culturals i ambientals singulars que el descriuen i que exigeixen treballar de forma específica tenint en compte la seva realitat particular, per tal d'oferir a tothom el benestar i la prosperitat necessaris per viure amb plenitud.

Per satisfer aquest objectiu, cal identificar les oportunitats, reforçar les potencialitats i reconèixer la diversitat interna per crear un projecte propi, una estratègia que evidenciï i reforci els valors del Pirineu català a partir de la voluntat dels seus habitants i del respecte al territori. Un projecte que contribueixi a guanyar i rejuenir la població, a crear llocs de treball i a generar noves oportunitats per al conjunt de la ciutadania perquè tothom que estima el Pirineu pugui construir-hi un futur compartit.

Tenim davant un objectiu ambiciós que s'ha de dur a terme comptant amb les persones, les entitats i les institucions del Pirineu. Amb aquest esperit vam posar en marxa l'Agenda Estratègica del Pirineu, un procés participatiu en què s'han recollit idees i propostes per identificar els principals reptes de les comarques pirinenques. D'aquesta feina en surt aquest document, amb els projectes sorgits de cadascun dels eixos de

treball, que serà la base del pla d'acció. Les propostes que hi trobeu s'han seleccionat per la gran capacitat transformadora, la singularitat territorial, el potencial multiplicador o la viabilitat.

L'Estratègia del Pirineu vol contribuir amb decisió als reptes que se'ns plantegen per avançar cap a una transformació real, concreta i efectiva del Pirineu. I per continuar avançant és imprescindible, tal com s'ha fet fins ara, que les estratègies siguin obertes i participatives, que impliquin el conjunt de la societat: els agents socioeconòmics, les entitats, les institucions i la ciutadania. En aquest sentit, vull agrair-vos la participació i encoratjar-vos a continuar treballant conjuntament per un Pirineu amb oportunitats i benestar per a tothom, en què les persones que hi viuen tinguin una vida més fàcil, més amable i més feliç.

El futur del país passa per pensar, escoltar i treballar per a tothom. Per a tots els pobles, viles, barris i ciutats del país. Sense oblidar ningú. Sense menystenir cap territori. Construïnt consensos i espais compartits que donin forma a la Catalunya sencera i que serveixin per avançar, sempre endavant, cap a un país més just, més pròsper, més verd, més feminista i plenament lliure.

Pere Aragonès i Garcia

President de la Generalitat de Catalunya

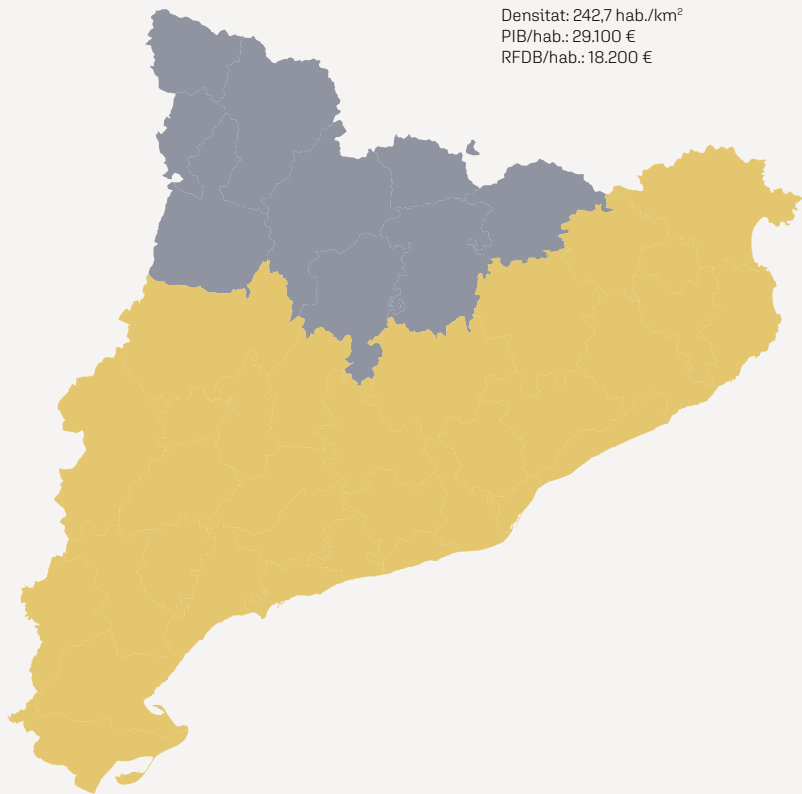
1

Àmbit d'actuació

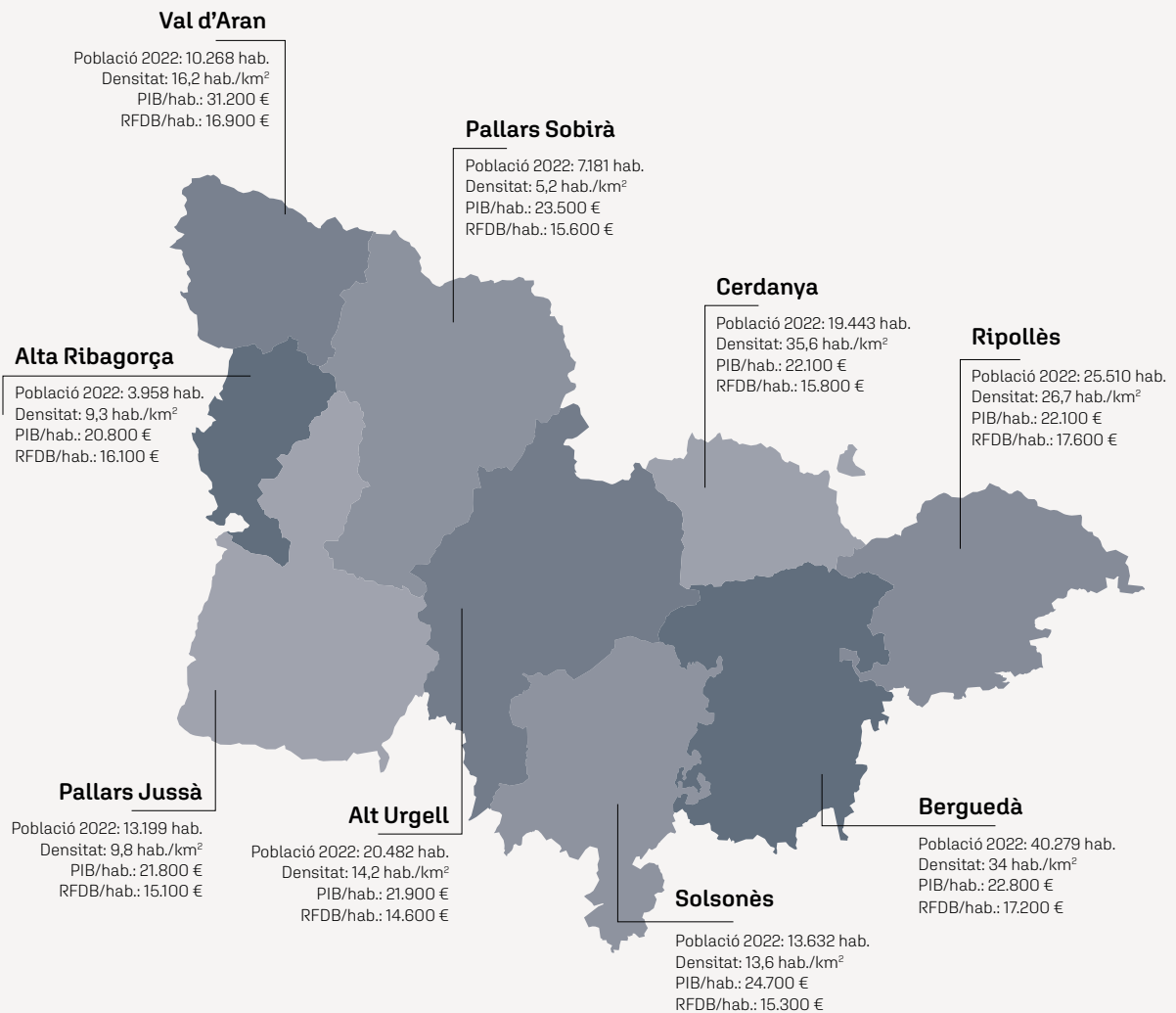
La realitat demogràfica i econòmica de les comarques pirinenques és molt diversa, però tot el territori comparteix una densitat de població més baixa, més envelliment i, en general, menys creixement demogràfic que la mitjana catalana. El factor demogràfic condiciona les necessitats d'actuació i fa necessàries unes polítiques d'arrelament i de desenvolupament diferenciades.

Catalunya

Població 2022: 7.792.611 hab.
Densitat: 242,7 hab./km²
PIB/hab.: 29.100 €
RFDB/hab.: 18.200 €

Dades generals*

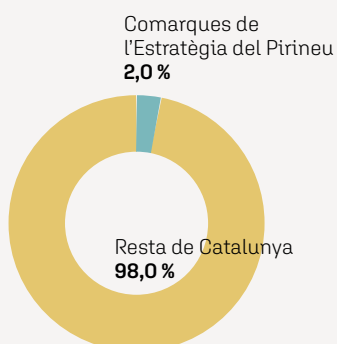

* Les xifres de PIB/habitant i RFDB/habitant deriven de dades expressades en unitats de milers d'euros.
Font: Idescat. Padró municipal d'habitants. Institut Cartogràfic i Geològic de Catalunya.

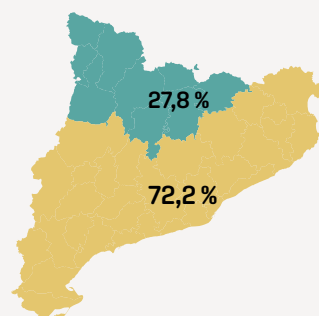
Una de les característiques singulars de les comarques pirinenques és la baixa densitat de població (de 17,3 habitants/km² en comparació amb els 242,7 habitants/km² a Catalunya). En conjunt, les comarques del Pirineu representen el 27,8 % de la superfície de Catalunya, però només el 2 % del total de població.

L'envelliment de la població és també superior a la mitjana catalana. Un 22,3 % de la població té 65 anys o més, mentre que a Catalunya la proporció és d'un 19 %. Alhora, la dinàmica de creixement de la població des de 2001 ha estat significativament més baixa, amb un augment del 10 % al Pirineu i un 22,5 % a Catalunya.

% de població. Any 2022

Superfície

Superfície inclosa al PEIN* sobre la superfície total

Comarques de l'Estratègia del Pirineu

42,4 %

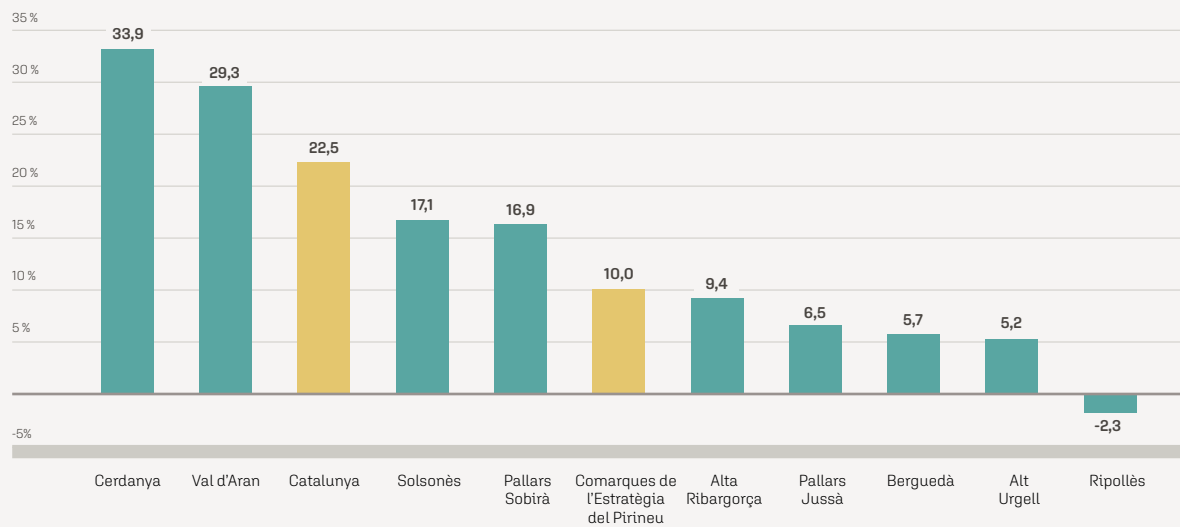
Catalunya

31,9 %

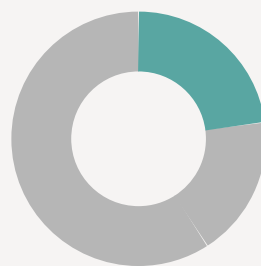
*Pla d'Espais d'Interès Natural de Catalunya.

Evolució de la població en percentatge. Gràfic comparatiu per comarques, conjunt de comarques de l'Estratègia del Pirineu i Catalunya. 2001-2022

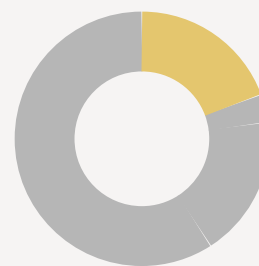
Percentatge de població de 65 anys o més

Comarques de l'Estratègia del Pirineu

22,3 %

Catalunya

19,0 %

Font: Idescat. Padró municipal d'habitants. Institut Cartogràfic i Geològic de Catalunya.

El territori pirinenc presenta majoritàriament menys riquesa econòmica tant en relació amb el producte interior brut (PIB) com amb la renda per càpita; una desigualtat respecte el conjunt del país que varia segons la comarca i que requereix la implementació de polítiques d'equitat territorial.

La mitjana del PIB per habitant de les comarques del Pirineu és també més baixa al Pirineu (23.200 euros) que a Catalunya (29.100 euros). No obstant això, la situació no és homogènia i s'hi observen singularitats com la Val d'Aran, amb 31.200 euros per habitant.

En el cas de la renda familiar disponible bruta (RFDB) per habitant totes les comarques del Pirineu se situen també per sota de la mitjana del conjunt de Catalunya, encara que alguns casos, com el Ripollès (17.600 euros) i el Berguedà (17.200 euros), s'acosten a la mitjana catalana (18.200 euros).

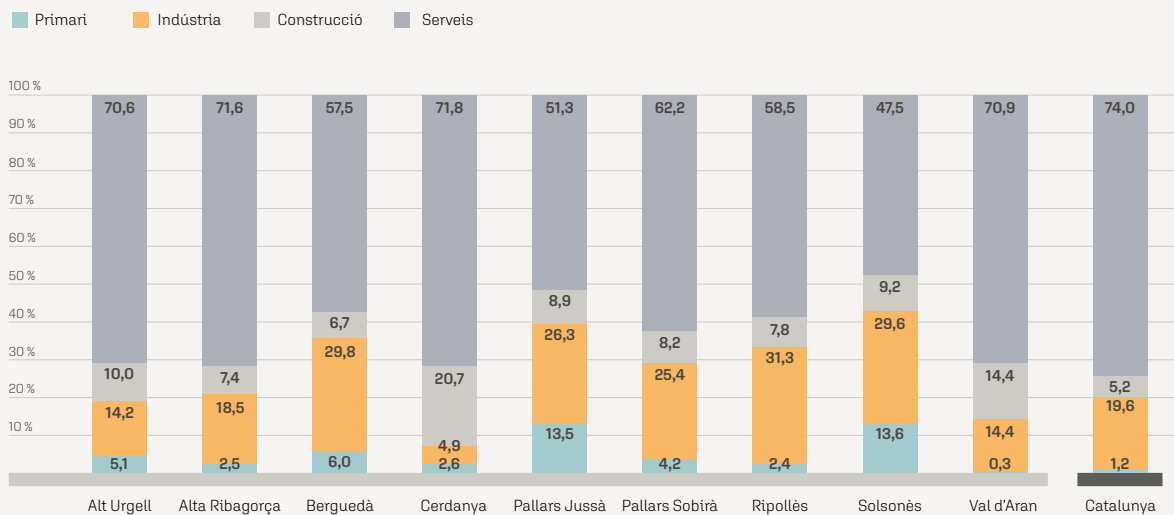
A l'economia i l'ocupació, malgrat compartir el mateix predomini del sector de serveis que observem al conjunt de Catalunya, hi tenen més pes el sector primari i del de la construcció.

En relació amb l'ocupació, l'afiliació a la seguretat social de les comarques del Pirineu reflecteix, a grans trets, una dinàmica pròpia, diferenciada de la mitjana catalana: menys ocupació en el sector de serveis i la indústria i més en el sector primari i el de la construcció.

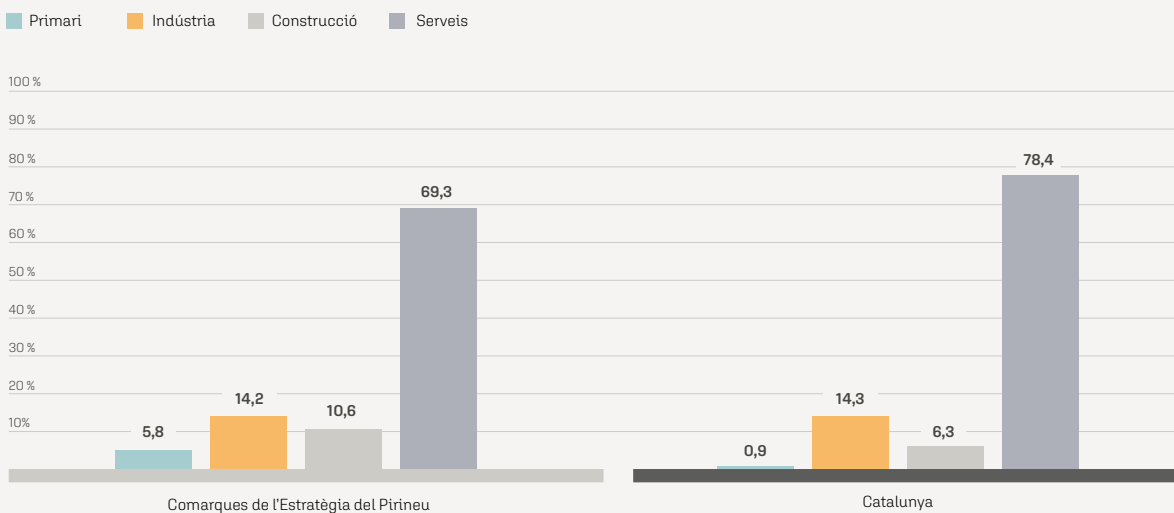
El sector primari té un pes superior a la mitjana catalana, excepte a la Val d'Aran. Si bé continua essent una activitat minoritària, per sota del 6 %, en el cas del Solsonès i el Pallars Jussà assoleix percentatges al voltant del 13 %.

La indústria, malgrat realitats molt diverses, també té un pes significativament per sobre de la mitjana catalana a les comarques del Ripollès, el Berguedà, el Solsonès i el Pallars Jussà.

Pes de cada sector sobre el total del PIB comarcal (en percentatge). 2020

Afiliació a la seguretat social, per sectors (en percentatge). 2022

Font: Anuari Econòmic Comarcal BBVA 2022.

2

Què és l'Estratègia
del Pirineu?
Missió, visió i valors

Hi ha una suma de factors geogràfics, socials, ambientals i econòmics que confereixen al Pirineu una forta personalitat; una identitat pròpia que pot esdevenir la força motriu d'un desenvolupament singular.

El Pirineu necessita tenir el seu paper a escala local, regional, europea i global. Ser present al mapa amb una personalitat i perspectiva pròpies. Aquest posicionament pirinenc s'ha de fonamentar en el potencial i les oportunitats que generen els seus valors intrínsecs (paisatgístics, històrics, culturals, socials, artístics, econòmics, ambientals i naturals) i ha de tenir en compte els reptes particulars que afronten els territoris de muntanya.

Missió i objectius de l'Estratègia del Pirineu

El Govern de la Generalitat de Catalunya impulsa l'Estratègia del Pirineu amb la missió de generar oportunitats per a les persones que viuen i treballen en aquest territori, i contribuir així a un futur sostenible, pròsper i amb segell propi per a les comarques que el constitueixen.

Els objectius principals de l'Estratègia són:

- Prioritzar una visió pirinenca sobre polítiques públiques i oferir eines i accions per al progrés social i la qualitat de vida.
- Garantir l'arrelament de la població al territori potenciant les opcions per treballar-hi i per poder-hi construir el projecte vital.
- Aprofitar el valor i les singularitats territorials del Pirineu en tots els àmbits perquè esdevingui un territori pioner i alineat amb els objectius de desenvolupament sostenible (ODS), que inclouen el respecte absolut pel medi ambient i el propòsit

de reduir l'impacte del canvi climàtic en cada una de les accions que es vulguin dur a terme.

- Generar oportunitats econòmiques aprofitant sectors innovadors i noves necessitats que emergeixen en el context europeu i global (transició energètica, proximitat, connectivitat, teletreball, etc.).

Valors

L'Estratègia del Pirineu s'ha concebut, des d'un inici, com un procés de participació i concertació territorial que necessita tots els nivells administratius i tots els agents del territori per definir i implementar uns projectes transformadors concrets que afavoreixin el desenvolupament de les comarques del Pirineu.

Les prioritats actuals per a les comarques de muntanya són la dinamització econòmica, la creació de llocs de treball i la fixació de les persones en el territori en un marc de sostenibilitat.

La consecució d'aquests objectius no passa tant per l'increment d'infraestructures i equipaments ni per les subvencions en matèria d'obres i serveis, sinó pel desenvolupament d'actuacions que impulsin l'economia.

Es tracta d'una visió compartida pels experts en el context europeu actual, i en aquest sentit ja fa anys que la Comissió Europea insisteix que els millors resultats per incentivar el desenvolupament s'obtenen implementant polítiques de suport a la recerca, a la innovació o a les empreses.

Aquesta visió es basa en criteris d'autodesenvolupament (propostes del territori, enfocament de baix a dalt), de prioritització (concentració de l'esforç en un nombre limitat d'actuacions que puguin ser considerades estratègiques i palanques de canvi), de codisseny i cogestió (governança territori-Govern), de programació a curt-mitjà termini (accent en l'execució i com-

promís del Govern) i d'avaluació conjunta i pública de resultats (gestió adaptativa).

Una estratègia que es desplega amb projectes transformadors

Amb aquests objectius i valors com a punt de partida, l'Estratègia del Pirineu, més que plantejar una gran llista d'actuacions, aposta per implementar uns projectes amb una gran capacitat transformadora, que generin consens i que permetin afrontar els principals reptes que té el territori pirinenc en matèria de desenvolupament socioeconòmic sostenible.

Aquests projectes, estructurats en grans eixos d'actuació, tenen la voluntat de beneficiar el màxim de territoris i persones del Pirineu, aprofitant les singularitats pirinenques, fomentant el treball conjunt entre agents públics i privats i impulsant sectors estratègics.

Característiques dels projectes transformadors inclosos a l'Estratègia del Pirineu

- **Singularitat:** aprofiten els potencials específics del territori pirinenc.
- **Escala pirinenca:** procuren beneficiar el màxim de persones i territoris del Pirineu, amb una visió territorial conjunta.
- **Benestar i progrés social:** aspiren a millorar la qualitat de vida dels pirinencs i les pirinenques.
- **Viabilitat:** han de ser viables tècnicament i econòmicament.
- **Crisi climàtica:** són coherents amb les estratègies contra el canvi climàtic i amb les actuacions de conservació de la biodiversitat i els serveis ecosistèmics.
- **Inversió en tendències de futur:** impulsen sectors estratègics en les properes dècades.
- **Potencial multiplicador:** tenen una elevada capacitat de generar sinergies entre agents diversos i d'establir complicitats i col·laboracions entre el sector públic i el privat.

IMAGINA

el Pirineu que vols

Oportunitats

Sostenibilitat

Innovació

Connectivitat

3

Procés d'elaboració

Per identificar els eixos d'actuació i definir els projectes transformadors que preveu l'Estratègia, es va dur a terme un procés participatiu que va començar amb una sessió informativa a Prullans el 15 de setembre de 2022. Els dos mesos posteriors es van organitzar quatre tallers sectorials en línia i quatre tallers territorials presencials, i es va habilitar un espai web informatiu i participatiu al portal Participa Gencat.

Aquests tallers van permetre reconèixer els eixos d'actuació prioritaris i van aportar idees per definir una proposta preliminar de projectes transformadors. Durant els mesos de gener a març de 2023 es van fer diverses reunions amb institucions, organismes i agents del Pirineu per validar i concretar millor els eixos i els projectes transformadors seleccionats.

Dades clau del procés participatiu associat a l'Estratègia del Pirineu

- **1 sessió informativa de presentació** amb 150 persones a Prullans
- **4 tallers sectorials** en línia (sobre medi ambient i sostenibilitat, desenvolupament econòmic i innovació, mobilitat i connectivitat, i persones i governança)
- **4 tallers territorials** al Pont de Suert, Tremp, Puigcerdà i Berga; 182 assistències i 126 persones participants als tallers sectorials i territorials, amb una assistència paritària entre homes i dones
- **244 propostes** rebudes als tallers sectorials i territorials
- **1 sessió de tancament** dels tallers participatius a Solsona
- **8 reunions** amb consells d'alcaldes i alcaldesses de les comarques pirinenques, **1 reunió** amb la síndica d'Aran i **1 reunió** amb el Conselh de Bailes d'Aran
- **8 reunions tècniques** en línia amb 50 agents sectorials
- **1 sessió de retorn** per presentar els eixos d'actuació prioritzats i els projectes transformadors seleccionats

Taller territorial a la seu
del Consell Comarcal
de la Cerdanya

Fase 1

Recollida d'idees
d'àmbits d'actuació clau
i de projectes
transformadors

**Tallers sectorials
i Participa Gencat**

Pluja d'idees d'aportacions

244
propostes

Fase 2

Priorització dels àmbits
d'actuació i concreció
dels possibles projectes
transformadors

Síntesi inicial de les propostes
de projectes transformadors

Tallers territorials

Priorització dels àmbits
d'actuació i recollida d'idees
per concretar els projectes

**Grans temes
o projectes
transformadors**

Fase 3

Definició i retorn dels
eixos d'actuació i dels
projectes
transformadors

Definició preliminar dels eixos
d'actuació i dels projectes
transformadors

**Sessions de validació
i concreció dels projectes**

Amb consells d'alcaldes i
alcaldesses
Amb agents territorials
i sectors estratègics

Sessió de retorn

Devolució i definició dels
projectes

**Priorització
dels eixos d'actu-
ació i validació
i concreció
dels projectes
transformadors**

4

Eixos i projectes transformadors

**L'Estratègia
s'estructura en 8 eixos
d'actuació**

Eix 1

**L'habitatge, eina clau
per a l'arrelament al
Pirineu**

Eix 2

**El Pirineu, territori
de coneixement**

Eix 3

**Una gestió forestal
sostenible, la fusta
com a recurs**

Eix 4

**Un model propi de
mobilitat pirinenca**

Eix 5

**Innovació i qualitat
en la producció
agroalimentària**

Eix 6

**Un turisme pirinenc
integral, regeneratiu
i sostenible**

Eix 7

**El Pirineu, un gran
espai esportiu a cel
obert**

Eix 8

**Un Pirineu compromès
amb les energies
renovables**

Els 8 eixos, un a un

Eix 1

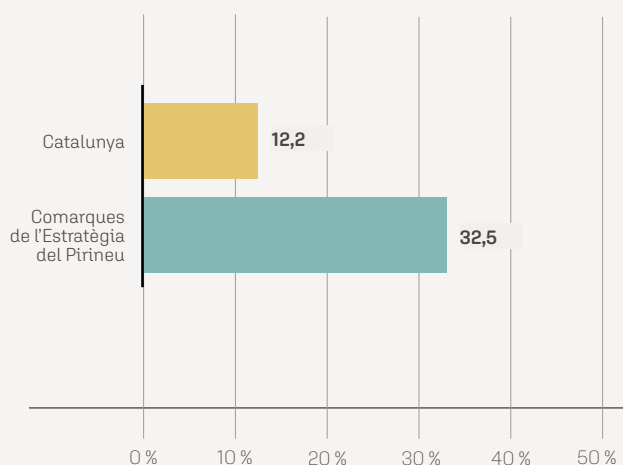
L'habitatge, eina clau per a l'arrelament al Pirineu

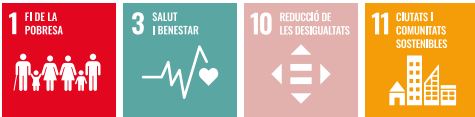

La Seu d'Urgell

Aquest eix aposta per fomentar un conjunt de mesures que facilitin l'accés a l'habitatge a les persones que vulguin viure i treballar al Pirineu, ateses les dificultats que hi ha actualment en determinades zones i que s'expliquen per una oferta escassa (sobretot de lloguer) o amb preus elevats, a causa de fenòmens vinculats a la demanda turística i de segones residències.

Habitatges secundaris respecte del total d'habitatges. 2011

Projecte transformador 1.1

Impuls dels plans d'habitatge del Pirineu amb fórmules i accions adaptades als territoris de muntanya

La situació demogràfica i l'accés a l'habitatge a les àrees de muntanya requereix el desplegament d'unes polítiques diferencials. L'habitatge s'ha convertit en un escull no només per poder dur a terme un projecte de vida al Pirineu, sinó també per tirar endavant qualsevol estratègia de desenvolupament local.

En aquest moment, el Govern de la Generalitat de Catalunya està a punt d'aprovar el Pla territorial sectorial d'habitatge (PTSH), que preveu la necessitat d'arribar, a les comarques del Pirineu, a 2.693 habitatges destinats a polítiques socials en el període 2023-2042, als quals caldria sumar les previsions a Aran. En paral·lel, diverses comarques pirinenques, amb el suport de diputacions i ens locals, promouen plans comarcals d'habitatge.

El projecte que preveu l'Estratègia vol invertir recursos per reforçar aquestes planificacions i afavorir el desplegament de les accions que s'hi estableixen, amb eines per coordinar-les i instruments per fer-les efectives.

Projecte transformador 1.2

Reforç de les oficines d'habitatge del Pirineu, amb més recursos tècnics i capacitat d'acció per incrementar el suport als ens locals

En les polítiques d'habitatge es tendeix, cada vegada més, a optar per la descentralització cap a àmbits locals. Davant d'aquesta perspectiva, i tenint en compte que el Pirineu està format fonamentalment per municipis petits, amb particularitats diferenciades i recursos tècnics limitats, cal abordar aquesta descentralització amb una estratègia diferencial i compartida.

Aquest projecte vol promoure, doncs, una estructura de recursos i serveis que faciliti la generació de dinàmiques pròpies per respondre a les necessitats i la casuística del Pirineu. L'estructura ha d'estar integrada per totes les oficines d'habitatge pirinenques, que han de tenir més capacitat de decisió i d'acció, amb l'objectiu de desenvolupar un paper clau en l'impuls de polítiques d'habitatge específiques de muntanya.

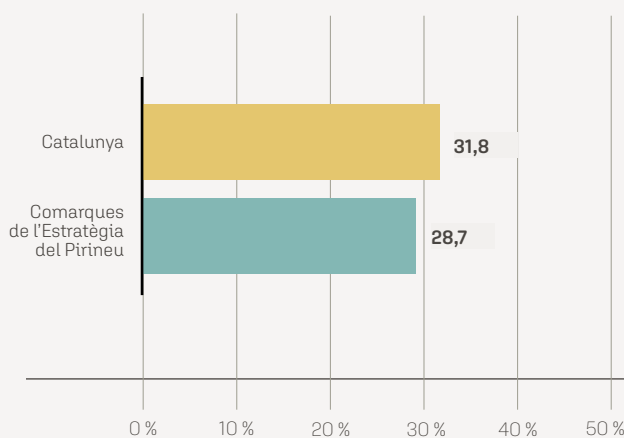
Aquesta estructura, a més, ha de prestar suport i acompanyament als ens locals en la planificació i l'impuls d'actuacions i polítiques pròpies d'abast municipal i supramunicipal, anant un pas més enllà del servei que actualment poden oferir les oficines locals d'habitatge.

Formació a l'Institut Nacional d'Educació Física de Catalunya (INEFC) de la Seu d'Urgell

El Pirineu és un territori fortament mancat de centres formatius especialitzats, siguin universitaris o professionals. Aquest fet obliga molts joves pirinencs interessats a continuar els seus estudis a marxar fora i, alhora, dificulta que sigui un territori generador d'oferta formativa o de recerca que podria ser d'interès per a moltes persones.

Població que assoleix un nivell d'educació superior*. 2019

*Educació superior és la suma d'ensenyaments de grau superior de formació professional i similar, graus universitaris, màsters universitaris i doctorats.
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat. Estadística dels estudis de la població.

Projecte transformador 2.1

Ampliació i reforç de l'oferta universitària i de formació professional que es pot cursar al Pirineu amb formacions especialitzades adaptades a les necessitats del territori

Tot i la millora dels últims anys, l'oferta en formació superior ha estat històricament allunyada del Pirineu. Amb caràcter general, està localitzada en zones amb una densitat de població mitjana i alta per donar resposta a les necessitats de les persones i l'entorn econòmic. Amb tot, al Pirineu s'hi pot trobar una oferta significativa de formació professionalitzadora relacionada amb els sectors de l'hostaleria i l'esport. Tot plegat obliga molts joves pirinencs interessats a continuar els seus estudis en altres professions a marxar fora i, alhora, no permet aprofundir en aquelles singularitats que poden fer del Pirineu un indret diferencial i atractiu per a la generació i l'intercanvi de coneixement.

Aquest projecte vol repensar el paper que té i pot tenir el Pirineu en l'entramat formatiu i de recerca, incloent-hi la valoració de l'oferta universitària i postuniversitària, la formació professional i d'altres formacions especialitzades. Així mateix, vol potenciar la recerca, les iniciatives existents i la participació del personal investigador en xarxes d'àmbit nacional i internacional.

Alhora, aquest projecte també ha de donar resposta a les necessitats específiques d'allotjament de les persones usuàries, ateses les mancances en la disponibilitat d'habitatge al Pirineu.

Projecte transformador 2.2

Establiment d'una agenda de treball compartida per coordinar, planificar i visibilitzar les universitats, els centres de formació professional i contínua, i les iniciatives de recerca que hi ha al Pirineu

El coneixement és un motor essencial de dinamització i desenvolupament del territori que ha de permetre donar resposta als grans reptes del Pirineu. Aquesta funció requereix, però, una estratègia i un pla de treball compartit en què participin universitats, centres de formació professional i iniciatives de recerca i coneixement.

Comptar amb una agenda compartida en què s'integrin iniciatives existents i nous projectes ajudarà a crear sinergies, optimitzar els recursos, projectar la formació i la recerca d'una manera més eficient i detectar noves necessitats a les quals cal donar resposta.

Per això, es proposa crear i consolidar un grup de treball estable que projecti les seves accions amb un horitzó a mitjà i llarg termini, encaminat a generar una transformació sòlida fonamentada en el coneixement i que permeti abordar els reptes globals i locals.

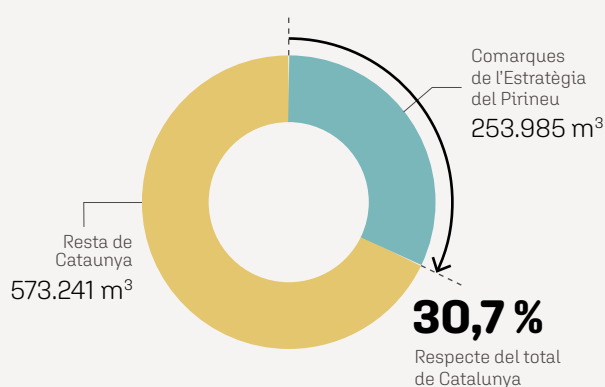

Explotació forestal
a la Cerdanya

Al Pirineu es considera necessari avançar cap a models forestals multifuncionals i sostenibles que permetin compatibilitzar els aspectes productius amb altres aspectes igualment rellevants, com l'ús social i la prestació de serveis ambientals.

La gestió dels ecosistemes forestals i agrícoles exigeix un treball conjunt entre els actors públics i els privats. Cal activar els processos de gestió dels boscos pirinencs per millorar-ne l'estat de conservació, disminuir el risc d'incendis i donar una sortida comercial a tot el material provinent de la gestió forestal, en funció del valor d'aprofitament que tingui.

Producció de fusta (en m³). 2021

Projecte transformador 3.1

Implementació al Pirineu de centres transformadors de la fusta com a material de construcció i promoció d'altres iniciatives de bioeconomia forestal i de bioenginyeria

Arreu del país creix la demanda de fusta com a material de construcció sostenible, amb productes d'elevades prestacions tècniques. Una oportunitat que el Pirineu ha d'aprofitar per posicionar-se com un proveïdor de proximitat. Per aconseguir-ho, però, cal actuar en tota la cadena forestal, des de l'extracció fins a la indústria de transformació i la comercialització, passant per la regulació que exerceix l'Administració pública.

Aquest projecte ha de promoure la implementació al Pirineu de centres transformadors de la fusta i la consolidació dels existents, amb mesures diverses: mobilització adequada i optimització dels recursos forestals, capacitat del sector privat i suport tècnic a la innovació, sensibilització sobre els avantatges de la fusta local, agilització administrativa dels projectes privats dimensionats a la realitat pirinenca, ajuts econòmics, etc. Així mateix, des del sector públic es poden estudiar altres mesures, com ara unes normatives incentivadores, la incorporació o l'afavoriment de la fusta local en licitacions de construccions i equipaments públics, o la creació d'algun segell de qualitat associat a la fusta catalana.

L'aprofitament comercial de la fusta pirinenca també ha d'apostar per altres usos alternatius a la construcció, com ara la bioenginyeria del paisatge, que permet substituir el formigó per fusta —i altres materials vegetals— en projectes de restauració del medi natural.

Projecte transformador 3.2

Desplegament progressiu de xarxes de calor de biomassa als municipis pirinencs amb més suport als ens locals i impuls a les inversions privades

Alguns municipis pirinencs ja han iniciat projectes de calderes de biomassa per escalfar edificis públics. Cal, però, fer un salt qualitatiu i desplegar xarxes de calor de biomassa que donin servei a poblacions. A casa nostra hi ha alguna iniciativa pionera, si bé és als Alps on ja hi ha models consolidats que es podrien reproduir —amb adaptacions— al Pirineu.

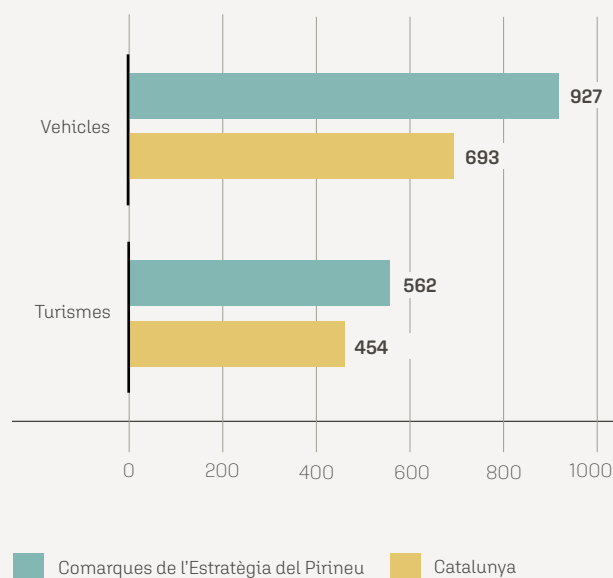
Aquest projecte ha de proveir els ens locals de més suport tècnic i econòmic (per redactar projectes adaptats a cada àmbit territorial, per mobilitzar fusta dels boscos propers, per processar restes forestals amb la infraestructura adequada, etc.), però és imprescindible empoderar el sector i oferir-li facilitats per tirar endavant projectes de xarxes de biomassa en municipis. Calen models de negoci privats que siguin viables i el context actual —de crisi energètica i necessitats de noves fonts d'energia renovables— és favorable sempre que la regulació pública doni facilitats a les inversions privades. En aquest àmbit, doncs, són clau la coordinació i la cooperació publicoprivades.

Línia de Lleida a la Pobla de Segur

A causa de l'orografia i la situació, lluny dels principals centres de població, el transport ha estat històricament un factor condicionant per al Pirineu. Les entitats locals gestionen serveis com el transport escolar i el transport a demanda, que aporten solucions a alguns dels reptes de mobilitat bàsica; amb tot, la manca d'una oferta prou àmplia i d'una gestió global per a tot el territori pirinenc continua generant una gran dependència del transport privat, cosa que dificulta la mobilitat de persones i béns i limita la interconnexió entre els diferents punts del Pirineu.

Vehicles i turismes per mil habitants*. 2021

*Els vehicles inclouen turismes, tractors industrials, motocicletes, camions, furgonetes, autobusos i altres.
 Font: Idescat (a partir de les dades de la DGT del Ministeri de l'Interior).

Projecte transformador 4.1

Creació d'un sistema integrat de transport públic pirinenc que permeti la coordinació, l'enfortiment de les opcions intermodals i la comunicació conjunta de l'oferta existent

Aquest projecte proposa crear un sistema de transport públic que potenciï els serveis específics que actualment ja estan aportant solucions al repte de la mobilitat (com el transport a demanda o el servei de taxis regulars) i els faci extensius a tot el territori pirinenc. A la vegada, ha d'impulsar la millora i l'ampliació de serveis bàsics i l'optimització de la intermodalitat entre aquests serveis.

Aquest sistema, vehiculat amb una estructura de treball, ha de possibilitar la generació d'un marc tarifari més atractiu, amb solucions adaptades, la integració de la informació per oferir una comunicació més bona a l'usuari, la compatibilització de la mobilitat lenta amb tots els projectes d'infraestructures, més aprofitament de les necessitats dels visitants per dotar el sistema de més robustesa i la inclusió de la perspectiva de gènere en tots els serveis. En aquest sentit, cal tractar de manera específica les necessitats i la seguretat de les dones en termes de mobilitat pública.

Tot plegat, amb l'objectiu de millorar les connexions transversals entre les valls pirinenques i les del Pirineu amb la regió metropolitana i els principals centres d'activitat del país, de manera que es generi una oferta territorialment més equitativa que permeti reduir la dependència del vehicle privat.

Projecte transformador 4.2

Priorització de les principals actuacions viàries, de xarxa pedalable i de millora ferroviària al Pirineu (2024-2030)

Aquest projecte vol reforçar les connexions ferroviàries mitjançant el desdoblament previst de la línia R3 entre Montcada i Vic i la renovació del tram Ripoll-Alp, fent les gestions necessàries amb el Ministeri perquè siguin realitat al més aviat possible. Pel que fa a la mobilitat interna, s'estudiaran propostes de traçat de connexió ferroviària transpirinenca viables tècnicament i econòmicament amb l'objectiu d'impulsar aquest mitjà de transport.

També es pretén impulsar la bicicleta com a mitjà de transport segur per connectar valls pirinenques. En aquesta línia, té molt potencial el desenvolupament de les rutes pedalables que aprofiten trams de vies verdes, camins i puntualment carreteres amb baixa intensitat de trànsit, amb connexions a les rutes existents de caràcter més local i a la xarxa de transport públic. Algunes de les actuacions previstes són la via ciclista a l'entorn de la C-13 (Sort-Rialp), la via ciclista Bagà-Terradelles o la via ciclista del Ter (Vall de Camprodon i pont de les Rocasses), entre d'altres. D'altra banda, es considera necessari que els projectes viaris incorporin previsions per afavorir la mobilitat en bicicleta.

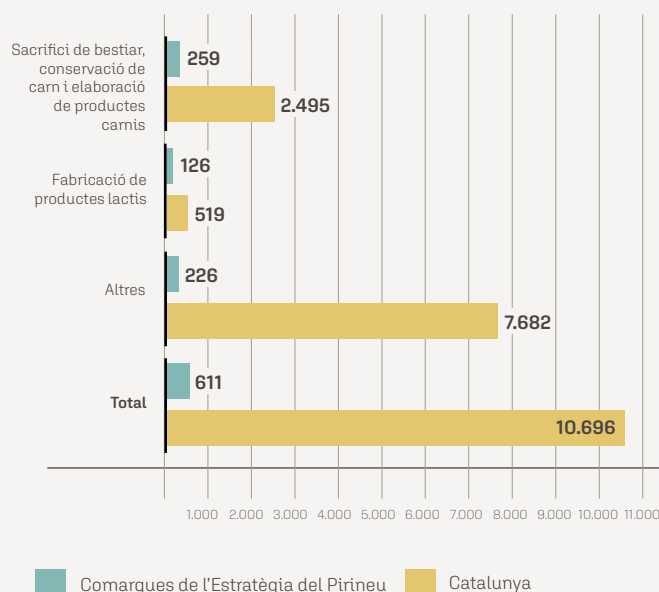
Aquest projecte, finalment, vol donar un impuls a les actuacions viàries pendents més importants del Pirineu, entre les quals destaquen la implantació d'un tercer carril reversible a la C-16 en l'eix Berga-Bagà (es preveu tenir el projecte redactat a finals de 2023) i la millora de la connectivitat viària amb el Pallars des de la Catalunya Central, la Regió Metropolitana de Barcelona i el Camp de Tarragona a través de l'eix de Comiols (actuació entre Artesa de Segre i Isona). Així mateix, es compromet a vetllar perquè l'Administració general de l'Estat compleixi el compromís d'actuació a l'eix Pirinenc (N-260).

Fira del Bolet d'Isona

La producció agroalimentària és imprescindible per a la salut econòmica, social i ambiental de qualsevol regió. La identitat pirinenca està molt marcada pel vincle que té amb la pagesia i les produccions de muntanya, però mantenir-lo viu és un repte complex. El nombre de pagesos i pageses disminueix, són pocs els projectes que tanquen el cicle productiu i sovint no hi ha prou engranatges perquè les produccions arribin al consumidor final. Cal continuar fomentant models sostenibles per a l'agricultura i la ramaderia de muntanya, impulsar-ne les produccions, facilitar la generació de nous mecanismes per poder-les comercialitzar i treballar amb criteris d'innovació i qualitat per mantenir-ne la singularitat i adaptar-la als reptes globals.

Indústries agroalimentàries. 2022

*Els vehicles inclouen turismes, tractors industrials, motocicletes, camions, furgonetes, autobusos i altres.
Font: elaboració pròpia a partir de dades obertes (dades del Departament d'Acció Climàtica, Alimentació i Agenda Rural).

Projecte transformador 5.1

Implementació d'un servei de suport, dinamització i innovació per reforçar el sector primari i de transformació agroalimentària al Pirineu, amb atenció al relleu generacional

Pel seu arrelament al territori i el potencial d'estendre's arreu del Pirineu, el sector de la transformació agroalimentària ha motivat en els darrers anys diferents iniciatives, especialment des d'un àmbit local, que treballen per dinamitzar-lo i donar-hi suport. Alhora, però, el sector primari veu reduir el nombre de persones que s'hi dediquen, a pesar de les diferents polítiques que intenten revertir la situació, fet que prova una debilitat de base en tot el sistema.

Davant d'aquesta realitat, aquest projecte proposa generar una estructura estable que aglutini i enforteixi les diferents iniciatives de dinamització existents, tant en el sector primari com en el de transformació, per millorar el suport a empreses i persones emprenedores, de forma integral i en totes les baules de la cadena de valor.

Els objectius últims són assegurar que totes les iniciatives existents es consoliden i que qualsevol nou projecte pugui tirar endavant i generar el màxim de facilitats per a la creació de nous projectes i el relleu dels existents.

Projecte transformador 5.2

Reforç de les marques pròpies dels productes agroalimentaris del Pirineu

La creació de marques agroalimentàries i les indicacions d'origen són unes estratègies àmpliament utilitzades per identificar aquelles produccions diferenciades i específiques d'un indret determinat que garanteixen, a més, unes característiques de producció.

El Pirineu compta actualment amb la DOP Formatge de l'Alt Urgell i la Cerdanya, DOP Mantega de l'Alt Urgell i la Cerdanya, la IGP Vedella dels Pirineus Catalans, i algunes marques de garantia com Producte del Ripollès o Productes agroalimentaris Val d'Aran. A més, molts productes compten amb característiques productives específiques, no vinculades al lloc de producció, que també es diferencien a través de segells.

El projecte proposa analitzar totes aquestes marques i indicacions amb un treball aprofundit amb el sector que valori totes les possibles característiques a potenciar amb aquests segells de forma global. Es tracta de fer un reforç general de les marques i indicacions existents i de potenciar els elements de diferenciació que reivindicuin tot el conjunt de produccions territorials del Pirineu i la seva garantia de qualitat.

Eix 6

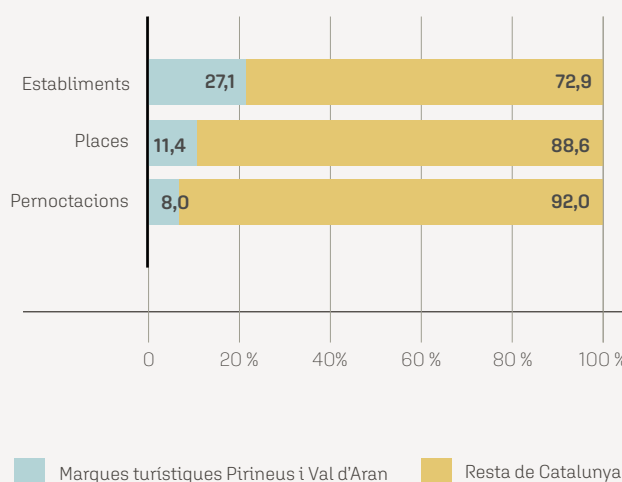
Un turisme pirinenc integral, regeneratiu i sostenible

Baixant Comalrom a Port Ainé

El turisme pirinenc, amb una llarga tradició en algunes comarques, afronta reptes complexos a curt, mitjà i llarg termini. L'allau de visitants que han rebut diversos espais naturals després de la pandèmia de la covid-19 ha posat de manifest que cal una regulació que permeti mantenir-hi l'equilibri i evitar-ne la degradació. Així mateix, la crisi climàtica, amb efectes notables en àrees de muntanya, requereix nous plantejaments en l'oferta turística i mesures integrals relacionades amb la mobilitat turística.

Allotjaments turístics. Establiments, places i pernотacions*. 2021

* Les tres categories representades inclouen establiments hotelers, càmpings i turisme rural.
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat, basades en dades del Departament d'Empresa i Treball.

Projecte transformador 6.1

Transformació de les estacions d'esquí alpí i de fons en estacions de muntanya 365, en coordinació amb l'oferta turística i les singularitats del Pirineu, per tal d'atraure un turisme desestacionalitzat i distribuït pel territori

Les estacions d'esquí del país –la majoria, de gestió pública– han iniciat un procés de transformació en estacions de muntanya que convé enfortir i culminar els propers anys. Una evolució que aquest projecte transformador ha d'impulsar i que hauria de contribuir a la tan necessària desestacionalització turística del Pirineu. Per aconseguir-ho, cal que les estacions –tant d'esquí alpí com d'esquí de fons– ofereixin activitats diversificades al llarg de les temporades d'hivern i d'estiu, basades en les característiques del territori, i que actuïn com a punts de redistribució de visitants cap a atractius propers (parcs naturals, centres d'artesanía, explotacions agroramaderes, etc.). Es tracta que les estacions quedin connectades amb la resta d'oferta turística pirinenca per donar un impuls al conjunt del sector, tant públic com privat.

Així mateix, les comarques pirinenques han d'atreure nous segments de públic seguint les tendències del turisme local i internacional que tinguin més poder desestacionalitzador, a través d'una oferta més diversificada, basada en recursos, productes i serveis locals al llarg de tot l'any. En aquest sentit, aquest projecte transformador s'ha de sostenir en projectes comarcals de turisme amb una planificació a termini mitjà alineada amb la projecció de la marca Pirineus.

Les accions que es porten a terme en aplicació de la Carta Europea de Turisme Sostenible han de coordinar-se amb els plans estratègics de turisme i incorporar els valors i les accions que afavoreixin un turisme regeneratiu i plenament inclusiu.

Projecte transformador 6.2

Foment de la mobilitat turística descarbonitzada i sostenible (amb vehicles compartits, transport públic, mitjans de transport lents, etc.) per accedir als espais naturals i als punts d'interès turístic

Al Pirineu, com a la resta del país, s'estan implementant iniciatives públiques –basades en anàlisis de capacitat de càrrega– que regulen l'accés a espais naturals protegits amb mesures diverses: aparcaments amb places limitades (i sota reserva), serveis exclusius de busos o taxis, etc. Aquestes mesures, amb una acceptació social creixent, s'haurien d'estendre a més espais naturals i aquest projecte hi hauria de contribuir.

En paral·lel, cal promoure noves formes de mobilitat turística descarbonitzada i/o sostenible per accedir a punts d'interès turístic (estacions de muntanya, valls i pobles, allotjaments, etc.): serveis de transport públic que connectin valls, que accedeixin a atractius concorreguts o que circulin per pistes molt transitades; nous telecabines en estacions d'esquí amb aparcaments en cotes baixes; bonificacions per accedir a destinacions o a allotjaments amb sistemes de transport sostenible (vehicles compartits o elèctrics, per exemple); serveis de lloguer de bicicletes elèctriques, millora de la xarxa de punts de càrrega per a vehicles elèctrics, etc. Aquestes iniciatives –que aquest projecte transformador hauria de promoure– s'han de basar en una planificació prèvia que avalui, en cada cas, les millors solucions possibles i els períodes idonis d'aplicació, i han d'anar acompanyades de programes potents de sensibilització ciutadana.

Qualsevol projecte i mesura que fomenti la mobilitat sostenible i la preservació d'espais naturals s'hauria de posar en valor a l'hora de donar a conèixer el Pirineu de Catalunya com a destinació turística.

Eix 7

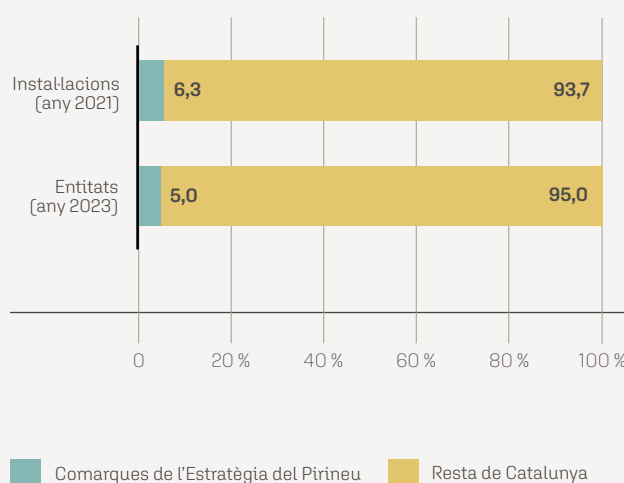
El Pirineu, un gran espai esportiu a cel obert

Vista de la Seu d'Urgell

Al Pirineu, l'esport s'ha d'entendre com un element generador de valors i oportunitats. La muntanya, i per tant el Pirineu, esdevé un lloc preferent per a la pràctica esportiva, perquè concentra aire pur, un medi natural inigualable, opcions de dificultat adaptades a tots els nivells i diversitat d'oferta esportiva durant tot l'any. Al costat de tot això, l'oferta cultural i gastronòmica potencien encara més la destinació. El Pirineu té tots els ingredients per veure's beneficiat per un canvi social en què es fomenta la compatibilitat de les activitats turístiques, esportives i de lleure a l'aire lliure amb la conservació de la natura i el desenvolupament socioeconòmic.

Instal·lacions i entitats esportives

Projecte transformador 7.1

Impuls i consolidació d'activitats de foment de l'esport i l'activitat física que aprofitin els recursos pirinencs; augment del suport a les entitats esportives de les comarques pirinenques; acompanyament en l'organització de proves d'àmbit nacional, estatal i internacional de disciplines esportives amb implantació territorial al Pirineu

Són diverses les disciplines esportives que tenen al Pirineu un escenari idoni. Algunes, amb molta trajectòria, com l'esquí alpí, l'esquí de muntanya, el piragüisme, el senderisme o la BTT, i altres, més emergents o recents, com les curses de muntanya, el surf forapista (*freeride*) o el biatló. Aquesta realitat, juntament amb el treball conjunt de moltes institucions pirinenques, ha permès que aquest 2023 el Pirineu català tingui la distinció de Comunitat Europea de l'Esport, un reconeixement europeu de prestigi.

En aquest context, aquest projecte transformador pretén donar un impuls a les proves nacionals, estatals i internacionals d'aquelles disciplines esportives genuïnament pirinenques com són les vinculades a la neu, les aigües braves o l'alta muntanya, entre d'altres. Aquestes competicions han de tenir més ressò social i més implicació local. Per això, cal fomentar que el jovent i la població local hi participi i cal acompanyar-les de programes formatius amb l'objectiu d'incentivar l'esport de base i el federatiu, incloent-hi també la perspectiva de gènere per afavorir una igualtat plena.

La dimensió i l'abast territorial de les proves és determinant. En la mesura del possible, cal acordar seus compartides per així optar a competicions de més nivell internacional –un bon exemple serien Sort i la Seu d'Urgell en l'àmbit del piragüisme d'aigües braves–, sense oblidar les proves més locals i amb menys participants, ja que solen tenir un impacte econòmic i social notable.

Així mateix, cal aprofitar l'organització d'aquestes proves per invertir en la millora dels equipaments i les instal·lacions existents i reforçar les entitats organitzadores, sempre en el marc del respecte a l'entorn natural i el paisatge. En l'ADN dels esdeveniments s'hi han d'incloure mesures diverses relacionades amb la sostenibilitat, que reforcin el retorn a la base de l'activitat esportiva i que facin dels esportistes i la població local un bon model de responsabilitat ambiental.

L'esport de base i el teixit d'entitats que li donen cobertura i suport són una realitat que cal dotar de més recursos i instruments perquè es desenvolupin. Els diferents programes del Govern de la Generalitat, com ara l'Esport Blanc Escolar –que organitza Esportcat conjuntament amb entitats del territori, consells esportius i el Departament d'Educació–, són una eina rellevant per acostar l'alumnat als esports de neu i a un entorn natural sovint massa poc conegut fins i tot per la mateixa població del Pirineu. En aquest sentit, donar continuïtat a programes com aquest permet millorar la pràctica esportiva en la població infantil i obrir àmbits de coneixement esportiu que poden proporcionar oportunitats al territori.

Eix 8

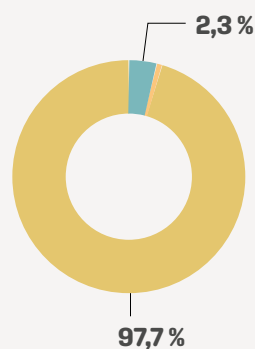
Un Pirineu compromès amb les energies renovables

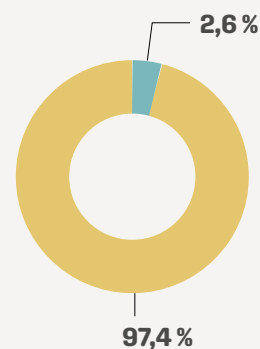
Plaques solars al Pallars

Els pròxims anys cal equilibrar nombrosos objectius, com ara garantir la seguretat i la qualitat del subministrament energètic, establir un model energètic econòmicament competitiu i amb menys dependència exterior, respectar el medi ambient mitjançant l'augment de les energies renovables, reduir el consum dels combustibles fòssils i millorar l'eficiència en la utilització de l'energia. Es tracta d'arribar a un model català i pirinenc de generació i consum d'energia que sigui sostenible i que contribueixi a l'objectiu europeu de descarbonització de l'economia, que implica el compromís d'una producció del 100 % d'energies renovables amb l'horitzó de 2050.

Instal·lacions d'autoconsum elèctric fotovoltaic. 2022*

Potència (en kilowatts) de les instal·lacions d'autoconsum elèctric fotovoltaic. 2022*

■ Comarques de l'Estratègia del Pirineu ■ Reste de Catalunya

*Dades a finals de desembre de 2022.
Font: elaboració pròpia a partir de dades obertes. Dades proveïdes per la Direcció General d'Energia, Seguretat Industrial i Seguretat Mínera.

Projecte transformador 8.1

Reforç i consolidació de les oficines comarcals de transició energètica per aprofitar els recursos energètics pirinencs i fomentar una xarxa de pobles pirinencs autosuficients energèticament

Més enllà de l'energia de la biomassa forestal, tractada específicament en l'eix 3, el Pirineu també disposa d'altres recursos energètics d'origen renovable. Alguns d'aquests recursos, en especial els vinculats a l'energia hidroelèctrica, han contribuït històricament al desenvolupament econòmic del nostre país i encara hi tenen un paper molt rellevant.

En el context actual de crisi climàtica i crisi energètica, el Pirineu ha de continuar contribuint a la descarbonització de l'economia i als compromisos de país de producció d'energies renovables. Cal, sobretot, que els municipis i la població pirinenca siguin el més autosuficients possible. Aquest repte requereix planificació, acció i recursos. Cal definir projectes i cal lideratge municipal per executar-los, però aquesta necessitat topa amb la realitat pirinenca de municipis petits amb ajuntaments dotats de pocs recursos tècnics i econòmics.

La Generalitat de Catalunya, a través de l'Institut Català d'Energia, està fomentant la creació d'oficines comarcals d'impuls de la transició energètica per donar suport a les iniciatives locals vinculades al canvi de model energètic, col·laborar en la planificació i el disseny comarcal de la implantació de les energies renovables —en el marc del Pla territorial per a la implantació de les instal·lacions d'energies renovables a Catalunya (PLATER)— i prioritzar el model de generació renovable distribuïda i participativa. A les comarques pirinenques aquestes oficines treballen en xarxa i constaten la complexitat de dur a terme projectes d'aprofitament energètic des dels municipis.

Aquest projecte transformador vol reforçar i consolidar en el temps les oficines pirinenques de transició energètica. Cal dotar-les de més capacitat i recursos tècnics per acompanyar els ens locals i aconseguir que elaborin projectes viables i amb impacte que acabin executant-se. Cal estudiar i assajar models d'aprofitament de diverses fonts d'energia (hidroelèctrica, eòlica, solar, geotèrmica, etc.) i aplicar-los arreu del Pirineu. Així mateix, cal incentivar la creació de comunitats energètiques locals i assessorar les que ja existeixen, que també s'enfronten a moltes dificultats.

5

Propers passos

El Pla d'acció 2024-2030

El Govern, després de l'aprovació d'aquest document de l'Estratègia del Pirineu, redactarà durant l'any 2023 el Pla d'acció 2024-2030. El Pla servirà per detallar com es desenvoluparan els projectes descrits així com les fórmules de seguiment i la participació dels departaments implicats i altres agents públics i privats que hauran de treballar de manera coordinada per liderar-lo i implementar-lo.

En les diverses etapes de disseny i implementació de cada projecte transformador, serà essencial que els agents implicats en facin un seguiment continuat i conjunt, i que n'avaluïn els resultats i l'impacte mitjançant les metodologies d'avaluació de polítiques públiques.

La governança del Pirineu

Durant l'elaboració de l'Estratègia del Pirineu també s'ha tractat la necessitat de desplegar noves fórmules reforçades de governança pirinenca, un aspecte transversal a tots els projectes transformadors i a la seva execució.

En aquest sentit, escau recordar les iniciatives legislatives en tràmit que incideixen en la governança del Pirineu i en altres aspectes clau per a l'equilibri territorial, l'adaptació de les realitats i necessitats urbanístiques o la simplificació administrativa. Entre d'altres, hi ha les futures lleis de **muntanya**, de **l'Estatut del municipi rural**, de **territori** o d'**equitat territorial per al desenvolupament sostenible de les àrees rurals**.

Finalment, es vol posar en relleu que aquesta Estratègia aspira a donar pas a una nova manera de treballar al Pirineu, que permeti detectar necessitats compartides i respondre-hi a través de la prioritització i la implementació de nous projectes. Per aquest motiu, l'Estratègia, el posterior Pla d'acció i les futures lleis de governança obren la porta a abordar altres àmbits més enllà dels eixos i projectes que prioritza aquest document.

© Departament de Territori
Generalitat de Catalunya

Av. de Josep Tarradellas, 2-6
08029 Barcelona
territori.gencat.cat

Fotografies

Portada: Observatori del Paisatge de Catalunya

Pàgines 5, 13 i 40: Ramon Vilalta

Pàgina 17: Laia Puig

Pàgina 19: Carlos López

Pàgina 23: Institut Català del Sòl, Institut d'Estudis Espacials de Catalunya, Centre de Ciència i Tecnologia Forestal de Catalunya, Ferrocarrils de la Generalitat de Catalunya, Institut per al Desenvolupament i la Promoció de l'Alt Pirineu i Aran, Xavi Basora

Pàgines 24 i 36: Jorge Franganillo

Pàgina 26: Institut Nacional d'Educació Física de Catalunya

Pàgina 28: Jordidroj

Pàgines 30 i 34: Ferrocarrils de la Generalitat de Catalunya

Pàgina 32: Institut per al Desenvolupament i la Promoció de l'Alt Pirineu i Aran

Pàgina 38: Xavi Basora

